

สรุปรงานเสวนาวิชาการ
และฉายภาพยนตร์
“No word for worry”
มอแกน...ชีวิตที่ไม่มีคำว่ากังวล

วันพุธ ที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2558

ณ หอประชุมชั้น 4

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

โดยมูลนิธิเพื่อนชนเผ่า สนับสนุนโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ภาคีจัดงาน : สถานทูตนอร์เวย์ประจำประเทศไทย หอภาพยนตร์แห่งชาติ

กลุ่มวิจัยพลวัตวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
1. ความเป็นมาของงานเสวนาและฉายภาพนิ่ง-ภาพเคลื่อนไหวเพื่อความเข้าใจทางวัฒนธรรม	3
1.1 วัตถุประสงค์	3
1.2 หน่วยงาน/องค์กรร่วมจัด	4
1.3 กำหนดการ	4
2. สรุปงานเสวนาวิชาการและฉายภาพยนตร์ “No word for worry” มอแกน ชีวิตที่ไม่มีคำว่ากังวล	5
2.1 ช่วงแรก -การฉายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการเสวนาเรื่องบทบาทของ “มานุษย-วิทยาทัศน์” (Visual Anthropology) ในโลกดิจิทัล กับการสะท้อนสถานการณ์ของชุมชนพื้นเมือง	5
2.2 ช่วงที่สอง -- ฉาย Trailer ของสารคดีการล่องเรือกำบังในทะเลนอร์เวย์ และการสะท้อนประสบการณ์การนำกำบังไปล่องทะเลนอร์เวย์	7
2.3 ช่วงที่สาม – ฉายวิดีโอเพื่อการรณรงค์ One tree can save a culture โดยมีผู้ร่วมเสวนาคือ คุณรุณรงค์ ยาร์เล วิ๊ก (Runar Jarle Wiik) ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ชาวนอร์เวย์ คุณคริสเตียน เลียน เจนเซน (Christian Lien Jensen) และคุณเมทเต้ เซง มุนเธ่-คาส (Mette Cheng Munthe-Kaas) ผู้กำกับภาพยนตร์ชาวนอร์เวย์	9
2.4 ช่วงที่สี่ -- ฉายภาพยนตร์เรื่อง “No Word for Worry” -- มอแกน ชีวิตที่ไม่มีคำว่ากังวล	10
2.5 ช่วงที่ห้า -- คำถาม-คำตอบและข้อคิดเห็นจากผู้ฟัง/ผู้ชม	11
ภาคผนวก ก เอกสารประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์	15
ภาคผนวก ข ภาพบรรยากาศภายในงาน	16
ภาคผนวก ค กิจกรรมอื่นๆ ภายในงาน	17

1. ความเป็นมาของงานเสวนาและฉายภาพนิ่ง-ภาพเคลื่อนไหวเพื่อความเข้าใจทางวัฒนธรรม

เรื่องราวทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ยังเป็นเรื่องชายขอบในการรับรู้ของสาธารณชนในประเทศไทย นอกจากนั้น มุมมองทางวัฒนธรรมยังมีแนวโน้มที่จะเน้นความแตกต่างเพื่อประโยชน์ในการเป็น “จุดขาย” มากกว่าที่จะเน้นความเป็นองค์รวมของวิถีชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น ความเสื่อมสลายของวัฒนธรรมชุมชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ก็ถูกมองว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปตามกระแสของโลก ทำให้คนส่วนใหญ่ละเลยว่าเป็นเรื่องที่เป็นเรื่องใกล้ตัวและไม่เกี่ยวกับวิถีเป็นอยู่ของผู้คนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม

ในปัจจุบัน มีการนำเสนอเรื่องราวทางวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์เพิ่มมากขึ้น การที่เรื่องราวของชาวมอแกนเริ่มเป็นที่รับรู้ของสาธารณชนและหน่วยงานรัฐนับตั้งแต่เหตุการณ์สึนามิก็ด้วยผลจากสื่อมวลชน และการนำเสนอ “ภาพ” ที่เป็นทั้งภาพนิ่ง ภาพข่าว คลิปข่าว ภาพยนตร์ และสื่อสมัยใหม่ในรูปแบบต่างๆ การได้สัมผัสชีวิตวัฒนธรรมผ่าน “การดู-การมอง” ทำให้เกิดความสนใจและการตื่นตัวเรื่องการทำงานทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในแง่ของ “มานุษยวิทยาทัศนศึกษา” หรือ Visual Anthropology แล้ว จึงน่าสนใจที่จะวิเคราะห์ว่าภาพและสื่อต่างๆ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและถ่ายทอดงานศึกษาเชิงมานุษยวิทยา แต่ในขณะเดียวกัน ผู้บันทึกภาพ ผลิตภาพยนตร์ ผลิตสื่อต่างๆ ก็อาจจะใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงของ “คนใน” ทำให้การสื่อสารสาธารณะมีพลังยิ่งขึ้น และในยุคสมัยนี้ “คนใน” เองก็หันมาผลิตสื่อและใช้ “มานุษยวิทยาทัศนศึกษา” เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจและทำงานเรื่องวัฒนธรรม

ในโอกาสที่ผลงานภาพยนตร์เรื่อง “No word for worry” ซึ่งได้รับรางวัลภาพยนตร์นานาชาติหลายรายการ จะมาจัดฉายในประเทศไทย โดยผู้กำกับภาพยนตร์จะเดินทางมาจากนอร์เวย์เพื่อร่วมงานดังกล่าว ณ หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ในวันอังคาร ที่ 24 มีนาคม 2558 และ ณ ชมรมผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ในวันพฤหัสบดี ที่ 26 มีนาคม 2558 จึงเป็นโอกาสที่ภาคีความร่วมมือในการทำงานเรื่องมติดคณะรัฐมนตรีเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจะนำภาพยนตร์มาฉายและจัดเวทีเสวนาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมมอแกน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูวิถีชีวิต และจุดประกายให้พูดคุยถึงบทบาทของมานุษยวิทยาทัศนศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมมอแกน ผ่านภาพยนตร์ เรื่อง “No word for worry” สารคดีการล่องเรือกำบังที่ประเทศนอร์เวย์ และภาพนิ่ง/ภาพเคลื่อนไหวอื่นๆ
- 2) เพื่อชวนคิดชวนคุยเรื่อง “มานุษยวิทยาทัศนศึกษา” หรือ Visual Anthropology กับการนำสื่อต่างๆ มาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและถ่ายทอดงานศึกษาเชิงมานุษยวิทยา รวมทั้งการใช้วิธีการเชิงมานุษยวิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อถ่ายทอดภาพและเสียงของ “คนใน”

- 3) เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมชาวเลตามมติคณะรัฐมนตรีฯ ผ่านการสื่อสารสาธารณะ ในหลายรูปแบบ และหาแนวทางการใช้ภาพนิ่ง/ภาพเคลื่อนไหว/ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการทำ ความเข้าใจและทำงานเรื่องวัฒนธรรม

1.2 หน่วยงาน/องค์กรร่วมจัด

มูลนิธิเพื่อนชนเผ่า

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

สถานทูตออร์เวย์ ประจำประเทศไทย

หอภาพยนตร์แห่งชาติ

กลุ่มวิจัยพลวัตวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 กำหนดการ

- 14.00 – 14.15 น. กล่าวเปิดงานโดยผู้แทนศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- 14.15 – 16.00 น. การฉายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการเสวนาเรื่องบทบาทของ “มานุษยวิทยาทัศนศึกษา” (Visual Anthropology) ในโลกดิจิทัล กับการสะท้อน สถานการณ์ของชุมชนพื้นเมือง ดำเนินรายการโดย ดร.นฤมล อรุโณทัย
- 1) ฉายภาพนิ่งบางส่วนจากโครงการนาร่องอันดามัน และมิวสิควิดีโอ “มอแกน ผู้ภาคภูมิและผู้พายแพ้ว”
ผู้ร่วมเสวนา: คุณพลาเดช ณ ป้อมเพชร นักวิชาการโครงการนาร่องอันดามัน และหน่วยปฏิบัติการวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือกการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคุณอภิรักษ์ ธรรมเสนา นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- 2) ฉาย Trailer ของสารคดีการล่องเรือกำบังในทะเลนอร์เวย์ และการสะท้อน ประสบการณ์การนำกำบังไปล่องทะเลนอร์เวย์
ผู้ร่วมเสวนา: คุณตะวันและคุณสุริยันต์ กล้าทะเล ผู้แทนชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จ.พังงา คุณธนิต นัยสุขล ผู้ประสานงาน
- 3) ฉายคลิปการรณรงค์ One tree can save a culture
ผู้ร่วมเสวนา: คุณรูนาร์รี่ ยาร์เล่ วิก ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ชาวนอร์เวย์
- 16.00 – 17.30 น. ฉายภาพยนตร์เรื่อง “No Word for Worry”
- 17.30 – 18.00 น. คำถาม-คำตอบและข้อคิดเห็นจากผู้ฟัง/ผู้ชม

2. สรุปงานเสวนาวิชาการและฉายภาพยนตร์ “No word for worry” มอแกน ชีวิตที่ไม่มีคำว่ากังวล

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สถานทูตนอร์เวย์ ประจำประเทศไทย หอภาพยนตร์แห่งชาติ มูลนิธิเพื่อนชนเผ่าและกลุ่มวิจัยพลวัตวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกันจัดงานเสวนาวิชาการและฉายภาพยนตร์ “No word for worry” มอแกน ชีวิตที่ไม่มีคำว่ากังวล ในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2558 ณ หอประชุมชั้น 4 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมมอแกน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูวิถีชีวิต และจุดประกายให้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุยถึงบทบาทของมานุษยวิทยาที่ศนา งานนี้ได้รับความสนใจจากผู้ชมที่หลากหลาย มีผู้แทนชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม มอแกน มอแกน และอูรักลาโว้ย เจ้าหน้าที่กระทรวงวัฒนธรรม นักวิชาการ นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไป รวมทั้งสิ้น 97 คน

2.1 ช่วงแรก -การฉายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการเสวนาเรื่องบทบาทของ “มานุษยวิทยาที่ศนา” (Visual Anthropology) ในโลกดิจิทัล กับการสะท้อนสถานการณ์ของชุมชนพื้นเมือง โดยมีผู้ร่วมเสวนาคือ คุณพลาเดช ณ ป้อมเพชร นักวิชาการโครงการนำร่องอันดามันและหน่วยปฏิบัติการวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือกการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคุณอภิรักษ์ ธรรมเสนา นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

งานในช่วงแรกเป็นเวทีเสวนา โดย อ.ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินรายการ แลกเปลี่ยนมุมมองร่วมกับคุณพลาเดช ณ ป้อมเพชร นักวิชาการ โครงการนำร่องอันดามันและหน่วยปฏิบัติการวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือกการพัฒนา หลังจากที่ได้ฉายภาพนิ่งบางส่วนจากโครงการนำร่องอันดามัน และมีวิดีโอ “มอแกนผู้ภาคภูมิใจและผู้พ่ายแพ้” แล้ว คุณพลาเดชได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำงานในช่วงปี พ.ศ. 2546 สมัยเป็นนิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิตสาขามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้เลือกพื้นที่หมู่บ้านมอแกน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จ.พังงา เป็นพื้นที่ทำวิจัย ในช่วงนั้นได้ใช้ภาพถ่ายจากกล้องเป็นเครื่องมือในการบันทึกและสะท้อนภาพเหตุการณ์ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบวิถีชีวิตของชาวมอแกนที่อยู่อาศัยกับท้องทะเล

ในสมัยก่อนชาวมอแกนมีเรือกำบังเป็นบ้านและเดินทางไปทั่วทะเลอันดามัน การเดินทางและทำมาหากินบริเวณฝั่งทะเลมาช้านานทำให้ชาวมอแกนส่งสมภูมิปัญญาในการเก็บหาสัตว์ทะเล การทำเครื่องมือทำมาหากิน หัตถกรรมจักสาน การเก็บหาพืชสมุนไพร รวมทั้งมีชื่อเรียกสถานที่ต่างๆ ในภาษามอแกน การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เก็บหาเพื่อยังชีพและอนุรักษ์ตามวัฒนธรรมประเพณี ทำให้ชาวมอแกนเป็นผู้ดูแลผืนป่า พันธุ์พืชและท้องทะเลมาอย่างช้านาน แต่สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้ชาวมอแกนสูญเสียอัตลักษณ์สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังเหตุการณ์สึนามิเกิดความเปลี่ยนแปลงโดยการรวมหมู่บ้าน และสร้างบ้านใหม่ให้ชาวมอแกน นอกจากนั้น ภูมิปัญญาในการสร้างเรือถูกจำกัดด้วยข้อห้ามในการตัดไม้ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ วิถีชีวิตชาวมอแกนค่อยๆ เปลี่ยนไปเป็นแรงงานรับจ้างในช่วงฤดูการท่องเที่ยว โครงการนำร่องอันดามันจึงร่วมกับ UNESCO, UNDP และอีกหลายองค์กรได้จัดกิจกรรมสาธิตมอแกนพาเที่ยวเพื่อรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมในการสร้างเรือกำบัง รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรม และภาคภูมิใจในความเป็นชาวมอแกน

จากนั้นเป็นการเสวนาเรื่องบทบาทของ “มานุษยวิทยาทัศนศึกษา” (Visual Anthropology) ในโลกดิจิทัล กับการสะท้อนสถานการณ์ของชุมชนพื้นเมือง โดยคุณอภิรักษ์ ธรรมเสนา เล่าว่าจุดแรกเริ่มในการจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ เน้นการเป็นหน่วยงานด้านฐานข้อมูลเกี่ยวกับงานทางด้านมานุษยวิทยา มีงานที่เกี่ยวข้องกับโสตทัศนูปกรณ์ งานในยุคแรกเป็นการเก็บข้อมูลเรื่องราว ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว โดยการใช้สื่อทางด้านมานุษยวิทยาทัศนศึกษา

โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับมานุษยวิทยาทัศนศึกษาในยุคต่อมา เป็นการทำภาพยนตร์เกี่ยวกับชาติพันธุ์โดย “คนนอก” เป็นผู้จัดทำ อาทิ สารคดีเกี่ยวกับพิธีกรรมของชนเผ่าที่หาชมได้ยาก จากนั้นจึงมีกระบวนการอบรมการทำภาพยนตร์ โดยคุณชีวิสิทธิ์ บุญยเกียรติ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการและเปิดพื้นที่ให้คนทำงานสายสื่อและสายมานุษยวิทยามาแลกเปลี่ยนกัน และนำมาสู่ยุคที่มีการใช้คำว่า Visual Anthropology เพิ่มมากขึ้น ซึ่ง ดร.ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล อดีตผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ แปลเป็นภาษาไทยว่า มานุษยวิทยาทัศนศึกษา ในยุคนี้มีการอบรมและเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำสารคดี เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของตนเองผ่านสื่อภาพยนตร์ให้มากขึ้น กิจกรรมส่วนนี้ประกอบด้วย Visual Anthropology Workshop หรือการอบรมคนทำภาพยนตร์ในช่วง ปี พ.ศ. 2554 - พ.ศ. 2555 และยังมีโครงการเยาวชนทำภาพยนตร์ เป็นกิจกรรมที่มีการนำภาพและสื่อวีดิโอมาศึกษาในงานทางด้านมานุษยวิทยา โดยอบรมเยาวชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการใช้สื่อ และให้ไปทำภาพยนตร์เกี่ยวกับชีวิตคนที่ตนเองสนใจ จากนั้นจึงขยายผลเพื่อให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้น จึงจัดกิจกรรมอบรมเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นด้วย นอกจากการถ่ายทำภาพยนตร์และการบันทึกภาพข้อมูลทางมานุษยวิทยาแล้ว ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ ยังมีฐานข้อมูลภาพยนตร์ชาติพันธุ์ทั้งในและต่างประเทศจำนวนมาก และเปิดให้บริการยืมเพื่อรับชมภายในห้องสมุดของศูนย์ฯ นำออกภายนอกไม่ได้เพราะมีเรื่องลิขสิทธิ์

เมื่อเห็นว่าภาพยนตร์ สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ สามารถเป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำความเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแล้ว ต่อมาก็มีกิจกรรมการชมภาพยนตร์และเชิญนักวิชาการมาร่วมให้ความเห็น เป็นการใช้สื่อวีดิทัศน์หรือสื่อภาพยนตร์เพื่อทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์

คุณภินันท์สะท้อนมุมมองว่ามนุษยวิทยาทัศนานั้นมีความสำคัญ โดยเฉพาะกับนักมานุษยวิทยา เพราะนอกจากภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเก็บข้อมูลของนักมานุษยวิทยาแล้ว การบันทึกภาพช่วยสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้และทำให้เห็นบรรยากาศต่างๆ มากกว่าการเขียนเล่าเรื่องราว อีกทั้งยังเป็นสื่อในการถ่ายทอดเรื่องราวต่อผู้ชมภายนอกให้เข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของคนในสังคม และเมื่อคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเข้ามาทำภาพยนตร์ด้วยตัวเองมากขึ้น มานุษยวิทยาทัศนาก็ถือได้ว่าเป็นสื่อที่มีคุณภาพอย่างมากที่เป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการสื่อความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของคนที่เขาได้ออกมา คนชายขอบสังคมได้มีพื้นที่ในการแสดงออก เช่นเดียวกับภาพยนตร์ที่จะฉายวันนี้ก็จะทำให้ผู้ชมได้รู้ว่าชีวิตที่ไม่มีคำว่ากังวลจะสะท้อนออกมาอย่างไร

ในเมืองไทยยังมีคนพูดถึงมนุษยวิทยาทัศนายน้อยและยังไม่ทราบถึงความสำคัญ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ นับได้ว่าเป็นหน่วยงานแรกๆ ที่นำเรื่องมานุษยวิทยาทัศนามาใช้และเผยแพร่ ต่อมาภายหลังก็มีหน่วยงานอื่นๆ ยอมรับและนำแนวคิดนี้ไปใช้มากขึ้น ผู้บริหารและอาจารย์รุ่นแรกๆ ที่คิดโครงการนี้ก็จัดทำโครงการอบรม จนสามารถสร้างคนกลุ่มหนึ่งให้สามารถนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ขยายผลต่อในการผลิตภาพยนตร์สารคดีเชิงชาติพันธุ์ ทำให้ผลผลิตเหล่านี้แพร่กระจายไปตามที่ต่างๆ ถือเป็นความสำเร็จที่ทำให้แนวคิดมานุษยวิทยาทัศนาศึกษาเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้มากขึ้น

อ.ดร.นฤมล สรูปในช่วงท้ายว่า “ลืปากว่าไม่เท่าตาเห็น” สิ่งที่ได้เห็น ไม่ว่าจะภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว นอกจากจะเป็นข้อมูลข่าวสารให้รับรู้แล้ว ยังมีคุณภาพการที่ทำให้เห็นอารมณ์ ความรู้สึก การทดสอบข้อเท็จจริง หรือหากมีการบันทึกมาอย่างต่อเนื่องจะทำให้สามารถเปรียบเทียบและศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการต่างๆ ได้ตั้งที่วิทยากรทั้งสองท่านได้กล่าวมาแล้ว

2.2 ช่วงที่สอง -- ฉาย Trailer ของสารคดีการล่องเรือกำบางในทะเลเนอร์เวย์ และการสะท้อนประสบการณ์การนำกำบางไปล่องทะเลเนอร์เวย์ โดยมีผู้ร่วมเสวนาคือคุณตะวัน (เงย) กล้าทะเล และคุณสุริยันต์ (จุก) กล้าทะเล ผู้แทนชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จ.พังงา และคุณธนิต นัยสุขล ผู้ประสานงานการเดินทางและถ่ายทำภาพยนตร์ จาก จ.ภูเก็ต

เรือกำบังของมอแกนเกาะสุรินทร์ ได้เดินทางไปเล่นอยู่ในทะเลนอร์เวย์ท่ามกลางเรือ่น้อยใหญ่ การตอบรับของคนนอร์เวย์ สะท้อนให้เห็นว่าแม้แต่คนต่างประเทศยังเห็นคุณค่าและความสำคัญของเรือกำบังลำเล็กๆ (เมื่อเทียบกับเรือไวคิงของประเทศแถบสแกนดิเนเวีย)

คุณธนิต สะท้อนความรู้สึกภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมกับการเดินทางครั้งนี้ เป็นครั้งแรกที่เดินทางไปต่างประเทศ ประทับใจที่คนนอร์เวย์ให้การต้อนรับอย่างดี เช่น การล่องเรือไปตามหมู่บ้าน มีคนทำขนมและอาหารมาให้ แม้ว่าตัวเองจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเรื่องอาหารเพราะรับประทาน “อาหารฝรั่ง” ไม่ได้มากนัก ต้องซื้ออุปกรณ์ เครื่องปรุงเพื่อมาทำอาหารไทยภาคใต้รับประทานกันเอง

คุณสุริยันต์ เล่าประสบการณ์หลังจากที่เห็นสภาพเรือกำบังที่ขนส่งมาทางตู้ของเรือสินค้า ซึ่งใช้เวลาเดือนกว่า เมื่อเอาเรือออกมาก็มีสภาพกระจัดกระจาย ไม้ระก้าแห้งแข็งจนคิดว่าหากนำเรือไปลงน้ำคงจะจม แต่เมื่อนำเรือไปแช่น้ำ ไม้ระก้าก็พองตัวออกจึงแล่นเรือได้ตามปกติ ด้านการแล่นเรือโดยขึ้นใบเรือ คุณสุริยันต์บอกว่าไม่เป็นปัญหา เนื่องจากเคยมีประสบการณ์เคยเห็นเวลาแล่นและซ่อมเรือ ในเรือมีอุปกรณ์ทุกอย่าง เช่น เปลือกต้นเสม็ดที่ใช้อุดเรือ คุณตะวัน เล่าถึงวิธีการแล่นเรือ ใช้วิธีแล่นไปตามลมแม้จะไม่รู้ทิศทางของลมประจำถิ่นที่นอร์เวย์ คุณธนิต เพิ่มเติมว่าเรือแล่นทวนลมไม่ได้แต่สามารถแล่นขวางทางลมได้บ้าง

คุณสุริยันต์ คุณตะวัน และคุณธนิต เล่าถึงการตอบรับของชาวนอร์เวย์ที่พบเห็นเรือกำบัง คนที่ขับเรือสปีดโบท และเรือใบลำใหญ่ก็ขับเรือมาชนข้างเรือกำบัง หลายคนให้ความสนใจถ่ายรูป โบกมือทักทาย นอกจากนี้ ในงานมีการแสดงเรือที่ทำด้วยไม้จากหลากหลายประเทศ ในขณะที่จอดอยู่ก็มีคนเข้ามาดูเรือกำบังเป็นจำนวนมากและบางคนก็ขึ้นมาบนเรือ คุณสุริยันต์เกรงว่าเรือจะพลิกหรือจมเพราะคนนอร์เวย์มีรูปร่างใหญ่ รวมทั้งไม่มีทักษะในการเดิน/นั่งในเรือกำบังเพราะปกติแล้วเรือจะโคลงมาก อ.ดร.นฤมล เพิ่มเติมข้อมูลว่า สถานที่ที่นำเรือไปจัดแสดงคือ พิพิธภัณฑ์คอนติค ซึ่งมีความเสี่ยงมากและแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดพิพิธภัณฑ์นี้ก็คือ นักมานุษยวิทยาที่แล่นเรือข้ามมหาสมุทรเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพของผู้คน

นอกจากการนำเรือไปแสดงแล้ว วิทยากรทั้งสามท่านก็มีส่วนร่วมในนิทรรศการและให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรือกำบัง นอกจากนี้ในเวลาว่างก็ได้ไปดำน้ำ เก็บหอย และสาหร่ายบริเวณริมฝั่ง คุณสุริยันต์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรและน้ำว่ามีความแตกต่างจากประเทศไทย น้ำเย็นจัด ลงน้ำนานไม่ได้ ปลามีจำนวนน้อยกว่าเมืองไทย เพราะส่วนใหญ่เป็นปลาน้ำลึกและมีขนาดใหญ่ คุณตะวันเล่าประสบการณ์ที่ไปเก็บหอยและการดำน้ำที่มองเห็นแต่พื้นทราย ไม่มีแนวปะการังแบบที่เกาะสุรินทร์

ชาวต่างชาติให้ความสนใจชมเรือกำบังมอแกนเป็นจำนวนมาก

คุณตะวันถ่ายภาพกับเรือกำบังมอแกนที่ประเทศนอร์เวย์

2.3 ช่วงที่สาม – ฉายวิดีโอเพื่อการรณรงค์ One tree can save a culture โดยมีผู้ร่วมเสวนาคือ คุณรูนาร์ ยาร์เล วิก (Runar Jarle Wiik) ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ชาวนอร์เวย์ คุณคริสเตียน เลียน เจน เซ่น (Christian Lien Jensen) และคุณเมทเต้ เซง มุนเธ่-คาส (Mette Cheng Munthe-Kaas) ผู้กำกับภาพยนตร์ชาวนอร์เวย์

ช่วงที่สามเป็นการแนะนำเรื่องการรณรงค์เพื่อให้มีการนำไม้มาทำเรือกำบังแบบดั้งเดิมเพื่อรักษา วัฒนธรรมของมอแกน ในปัจจุบันชาวมอแกนไม่สามารถสร้างเรืออันเกิดจากภูมิปัญญาของตนเองได้อีก เนื่องจาก มีข้อบังคับเรื่องการห้ามตัดไม้โดยเฉพาะในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทีมผู้กำกับภาพยนตร์จึงทำวิดีโอนี้ขึ้นมาเพื่อ รณรงค์เรื่อง One tree can save a culture

อ.ดร.นฤมล สรุปรจากวิดีโอว่าหมู่เกาะมะริดทอดยาวระหว่างประเทศไทยและเมียนมาร์/พม่า ในส่วน ของเมียนมาร์/พมานั้นมีเกาะมากมาย ชาวมอแกนอยู่มาเนิ่นนานร้อยปีแล้ว ทะเลคือจักรวาลของมอแกน แต่ที่ผ่านมา ในช่วงเวลา 10 ปี ประชากรมอแกนลดลง เกิดการประมงที่ไม่ยั่งยืนโดยเรือมาจากภายนอก มีนักท่องเที่ยวเข้ามา มากมาย ทำให้วิถีวัฒนธรรมของมอแกนเสื่อมถอยลง ชาวมอแกนประสบปัญหาเรื่องสัญชาติ บัตรประชาชน แม้แต่เรื่องเรือ มีคนที่รู้เรื่องราวการทำเรือเพียงไม่กี่คน การจะทำให้วัฒนธรรมของมอแกนเกี่ยวกับเรืออยู่ต่อไป จะต้องมีการอนุญาตให้ตัดไม้มาทำเรือ วิดีโอนี้จึงเป็นสื่อรณรงค์ให้ลงชื่อเพื่อขอต้นไม้สักต้นให้มอแกนได้ทำเรือ เพื่อให้วัฒนธรรมของมอแกนดำรงอยู่ได้

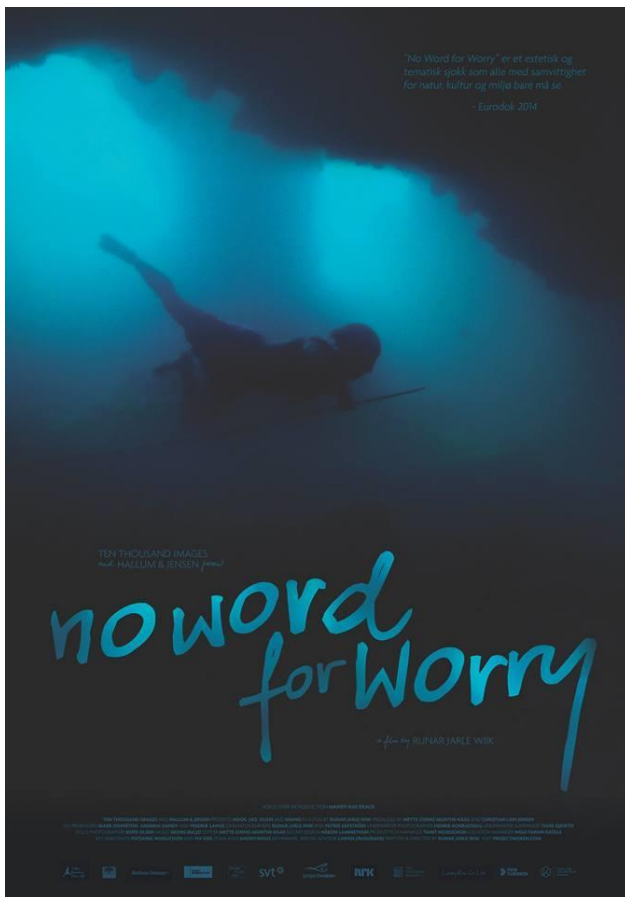
คุณรูนาร์เล่าว่าได้เดินทางไปหมู่เกาะสุรินทร ในปี พ.ศ. 2006 ได้พบชาวมอแกนและนำเรือกำบังไป แล่นในทะเลนอร์เวย์ หลังจากนั้นก็ได้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ มนุษย์ในยุคสมัยใหม่ต้องเรียนรู้จากโลกของกลุ่ม มอแกนผู้ที่ไม่ได้มีวิถีบริโภคทรัพยากรมากมาย แต่มีภูมิปัญญาที่ทำให้อาศัยอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน คุณรูนาร์รู้สึกเสียดายหากวิถีวัฒนธรรมของมอแกนจะสูญหายไป

นอกจากภาพยนตร์แล้ว ยังได้จัดการรณรงค์อีกหลายอย่างเพื่อให้ชาวมอแกนสามารถตัดไม้มาทำเรือได้ ที่ ผ่านมาคุณรูนาร์ทำงานกับชนพื้นเมืองหลายกลุ่ม จึงมีความเข้าใจเรื่องชนพื้นเมืองและได้ตั้งข้อสังเกตว่าจะยาก เพียงใดในการทำเรือ เพราะต้นไม้ที่ต้องการนั้นอยู่หลังหมู่บ้านนี้เอง ภาพยนตร์ชุดแรกเกี่ยวกับการล่องเรือใน ทะเลนอร์เวย์ และภาพยนตร์ชุดที่สอง เรื่อง “No word for worry” สร้างขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นวิถีวัฒนธรรม มอแกนตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน ความสำคัญของเรือ และความตั้งใจจะส่งเสริมการรื้อฟื้นการทำเรือกำบัง ของมอแกน

คุณคริสเตียน ได้สะท้อนความรู้สึกว่า ยังมีความหวังเกี่ยวกับวัฒนธรรมของมอแกน เพราะยังมีคนที่มีความรู้ อยู่ มีช่างที่มีฝีมือ จึงเกิดการรณรงค์ให้ลงชื่อเพื่อขอต้นไม้หนึ่งต้น เพราะเชื่อว่าต้นไม้เพียงต้นเดียวสามารถส่งต่อความรู้ไปสู่รุ่นลูกหลานได้ ตอนนี้ยังรับการลงชื่ออยู่ และมีผู้เข้าร่วมลงชื่อแล้วประมาณ 3,000-4,000 รายชื่อ (www.projectmoken.org) นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์อื่นๆ ผ่านโซเชียลมีเดีย มีแอปพลิเคชันเช่นเกมกลั่นหายใจ ทดสอบว่าจะกลั่นหายใจได้น้ำได้นานกว่าคุณงูหรือไม่ หรือทำให้เพื่อนๆ มาร่วมเล่นแข่งกัน รวมถึงคิดหาหนทางที่จะทำให้คนทั่วไปรู้จักชาวมอแกนและชุมชนมอแกนให้มากขึ้น ให้คนหันมาสนใจและช่วยกันเรียกร้องสิทธิทางวัฒนธรรม

คุณเมทเต้ สะท้อนว่าภาพยนตร์เรื่องนี้จะช่วยจุดประกายให้คนหันมาสนใจและเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชนพื้นเมืองมอแกน ไม่เพียงวิถีวัฒนธรรมที่อยู่กับธรรมชาติเท่านั้น แต่เห็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อม วิถีบริโภคที่เปลี่ยนไป กฎระเบียบต่างๆ ที่สังคมตั้งขึ้นมาเป็นเกณฑ์อาจทำให้วิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมเสื่อมถอย ภาพยนตร์เรื่องนี้จะช่วยทำให้เกิดกระแสระหว่างคน ชุมชนพื้นเมือง คนที่มีวิถีชีวิตแบบเมือง สมัยใหม่ จะได้เข้าใจชุมชนที่อาศัยอยู่กับธรรมชาติ เพราะทุกชุมชนนั้นเชื่อมโยงกันหมด

2.4 ช่วงที่สี่ -- ฉายภาพยนตร์เรื่อง “No Word for Worry” -- มอแกน ชีวิตที่ไม่มีคำว่ากังวล

เนื้อหาของภาพยนตร์เป็นเรื่องการเดินทางของคุณสุริยันต์ กล้าทะเล หรืองูก ชายหนุ่มซึ่งเป็นลูกหลานของมอแกนเกาะสุรินทร์ ูกทำงานอยู่กับบริษัทเรือนำเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต เมื่อว่างจากงานก็กลับมาอยู่บ้านกับพ่อแม่ที่กระบี่ พ่อของงูกเป็นมอแกนเช่นเดียวกัน พ่อเป็นช่างที่มีฝีมือ มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้างเรือ และการออกทะเลเป็นอย่างดี งูกเองก็มีความสามารถในการดำน้ำ การเก็บหาสัตว์ทะเล การขับเรือ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อ

พ่อของงูกต้องการที่จะสืบสานวัฒนธรรมเดิมของมอแกน โดยการสร้างเรือขึ้นมาให้ลูกหลานได้เห็น แต่มีข้อจำกัดไม่สามารถตัดไม้บนเกาะมาทำเรือได้ งูกเองก็คิดหวังเช่นเดียวกับพ่อ แต่ตัวเองก็ยังลังเลเกี่ยวกับชีวิตในอนาคต พ่อแม่ของงูกต่างคิดว่างูกคงไม่อยากเป็นมอแกนแล้วคงเป็นคนไทยเต็มตัว

ต่อมางูกถูกเรียกตัวให้กลับมาทำงานที่ภูเก็ต

อีกครั้งในช่วงที่มีนักท่องเที่ยว วิถีชีวิตเดิมๆ ที่ต้องเจอทุกวันกับค่าครองชีพที่สูงมาก ทำให้งูกรู้สึกเริ่มเบื่อหน่าย เขาคิดถึงคำสอนพ่อจึงตัดสินใจเดินทางกลับมากระบี่และปรึกษาพ่อว่าจะไปหาไม้มาทำเรือก่าบางอีกครั้ง แต่จะ

เข้าไปหาในประเทศพม่า พ่อเองก็รู้สึกดีใจแต่ก็อดกังวลด้วยความเป็นห่วงลูกไม่ได้ จุกเตรียมข้าวของเพื่อเดินทางไปตามหาไม้มาทำเรือกำบัง จุกเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลไปกับเรือกำบังเพียงลำเดียวที่เหลืออยู่ในหมู่บ้านมอแกน เกาะสุรินทร์พร้อมกับกรังและเดือน สองสามีภรรยาที่เพิ่งเริ่มต้นใช้ชีวิตคู่ด้วยกันไม่นาน กรังเป็นมอแกนจากพม่า จึงอยากพาเดือนไปให้ญาติได้รู้จัก

มอแกนทั้งสามคนเดินทางไปตามเกาะต่างๆ ในพม่าเพื่อตามหาเรือกำบังและค้นหาว่ามีไม้ที่ไหนที่จะตัดไปทำเรือกำบังได้บ้าง พวกเขาแวะพักตามเกาะต่างๆ ในหมู่บ้านมอแกน ผ่านไปหลายเกาะก็ยังไม่เจอไม้มาทำเรือ เจอชาวพม่าและได้ไปดำน้ำกับเขา เขาเก็บทรัพยากรทุกอย่างใต้น้ำไปหมดไม่เว้นแม้ปลาปักเป้า จุกรู้สึกในใจว่าต่อไปทรัพยากรที่นี้คงไม่มีเหลือ จุกเดินทางต่อไป ได้เจอชายมอแกนที่อาศัยอยู่ในเรือกำบังกับครอบครัว แต่ก็ขาดแรงงานที่จะไปช่วยเหลือเรื่องการตัดไม้ เพราะไม่สามารถปล่อยให้ผู้หญิงอยู่ในเรือเพียงลำพัง เนื่องจากไม่ปลอดภัย จุกเดินทางต่อไปเจอกับหญิงชราที่เป็นมอแกนที่อาศัยในเรือฉำป็น เธอหากินในป่าโกงกาง จุกสอบถามเรื่องการตัดไม้ แต่หญิงชราบอกว่าตัดไม้ไม่ได้ เพราะมีทหารเผ่ายามคอยดูแลตลอดเวลา จุกจึงเดินทางกลับมารับกรังกับเดือนที่บ้านญาติแล้วเดินทางกลับมายังกระบะบุรี จุกสิ้นหวังจากพม่าเพราะไม่มีไม้กลับมาทำเรือตามความฝันพ่อ

ภาพยนตร์ทิ้งแง่คิดช่วงท้ายและคำถามของจุก ทำไมจึงตัดไม้ไม่ได้ ต้นไม้เพียงต้นเดียวที่อยู่หลังบ้านที่ชายเพียง 50 เมตร ไม่สามารถตัดมาทำเรือได้ กลับต้องเดินไปหาไม้ถึงพม่า “หากถามถึงอนาคตข้างหน้า มอแกนไม่มีคำว่ากังวล เพราะมอแกนหากินไปเพียงวันๆ หนึ่ง ไม่ว่าจะหวังถึงอนาคต”

จุกต้องออกมาทำงานทำนอกหมู่บ้านเช่นเดิม ใช้ชีวิตที่เสี่ยงกับการดำน้ำลึกด้วยเครื่องมือบ้างในบางครั้ง การดำน้ำด้วยเครื่องมือเป็นสิ่งที่อันตรายมาก มอแกนอีกหลายคนที่ต้องเผชิญชะตากรรมเช่นเดียวกับจุก

2.5 ช่วงที่ห้า -- คำถาม-คำตอบและข้อคิดเห็นจากผู้ฟัง/ผู้ชม

หลังการฉายภาพยนตร์เรื่อง “No word for worry” ผู้ชมได้ปรบมือให้ผู้แสดงและผู้กำกับฯ คุณสุริยนต์ กล้าทะเล แสดงความขอบคุณผู้กำกับฯ และทีมที่ช่วยทำให้เรือกำบังของมอแกนมีชีวิตอีกครั้ง เพราะเดิมกำบังอยู่เพียงเกาะสุรินทร์ ไม่สามารถเดินทางไปไหนได้ ภาพยนตร์ทำให้ได้รู้ถึงวิถีชีวิตสมัยก่อนของมอแกน การเดินทางไปหาปลา หอย การเดินทางไปหาญาติว่าเป็นอย่างไร ขณะที่ผู้แทนชุมชนชาวเล คือคุณสายใจ คุณเรณูจากเกาะหลีเป๊ะ ให้ความเห็นว่า เรือกำบังที่กางใบคล้ายกับเรือของชาวอุรักลาโว้ย เรียกว่า ปราสู ซึ่งตอนนี้ไม่มีให้เห็นแล้ว

มีเพียงช่างที่ทำเรือ แต่ก็ไม่ได้รับการอนุญาตให้ตัดไม้เช่นกัน รู้สึกดีใจที่คนมอแกนยังมีเรือกำบังอยู่ ขณะที่อุรักลา
ไวย์ไม่มีเรือปราศแล้ว

อ.ดร.นฤมล มองว่าเรื่องของต้นไม้จึงไม่ใช่เป็นความเดือดร้อนเฉพาะชาวมอแกนเท่านั้น ชาวอุรักลาไวย์ก็
ได้รับผลกระทบจากกฎหมายห้ามตัดไม้ คุณกานดา ประโมังกิจ ผู้แทนอุรักลาไวย์จากเกาะสีเฮอร์ จ.ภูเก็ตให้ข้อมูล
เสริมว่าเรื่องการหวงห้ามพื้นที่ในการดำเนินน้ำหาปลาก็เป็นอุปสรรค ทำให้ชาวเลต้องเสี่ยงกับการดำเนินน้ำลึกด้วยเครื่อง
ลมซึ่งไม่มีความปลอดภัย ชาวเลจึงอายุสั้น พิกิจจากโรคน้ำหนึบ คุณจิตติ ประโมังกิจ ผู้แทนอุรักลาไวย์จากบ้าน
สะป่า จ.ภูเก็ต กล่าวแสดงความภูมิใจที่มอแกนสามารถออกมาเล่าเรื่องราววิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ตัวตนของ
มอแกนให้ผู้คนจากทุกที่ ชาวต่างประเทศจึงได้มีโอกาสรู้จักชาวเลทั้งสามกลุ่ม และให้กำลังใจกับทุกคน

คุณวิทวัส เทพสง ผู้แทนชาวมอแกนจากจังหวัดพังงา แสดงความรู้สึกปลาบปลื้ม ตื่นต้นกับสีหน้าและ
แววตาที่แสดงถึงความหวังของงูกและพ่อในการตามหาต้นไม้มาทำเรือ สิ่งที่ได้กลับมาคือ ยังรู้ว่าอีกฝั่งก็ยังมีมอแกน
อยู่และทำให้มอแกนฝั่งพม่าได้รู้ว่ามอแกนในประเทศไทยก็ยังมีชีวิต ไม่ได้ตายจากกันไปตามข่าวลือหรือย้ายไป
อยู่ที่อื่นตามที่ได้ยินมา ซึ่งถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันและอาจนำมาสู่เรื่องการเรียกร้องสิทธิทาง
วัฒนธรรมของกลุ่มชาวเลทั้งหมด ภาพยนตร์เรื่องนี้ประสบความสำเร็จที่ทำให้คนได้เข้าใจวิถีชีวิตมอแกน อยาก
ฝากให้คนได้ดูภาพยนตร์เรื่องนี้ให้มากขึ้น รวมถึงงานชนเผ่าพื้นเมืองระดับประเทศควรมีภาพยนตร์เรื่องนี้ไปฉาย

คุณอรวรรณ หาญทะเล ผู้แทนชาวมอแกนจากจังหวัดพังงา แสดงความรู้สึกตื่นต้นและชื่นชมในความ
กตัญญูของงูกที่มีต่อพ่อ พยายามนำความหวังของพ่อแม่มาเป็นบทเรียนในการสืบทอดวัฒนธรรมให้กับลูกหลาน
ซึ่งเป็นลักษณะของชาวเลทุกกลุ่ม นับตั้งแต่ 10 ปีที่แล้วผ่านมา กลุ่มชาวเลประสบปัญหาจากภาครัฐ นายทุนและ
คนที่ไม่เข้าใจวิถีชีวิต ถูกกระทำต่างๆ วันนี้ชาวเลรู้ถึงสิทธิของตนเอง มีกลุ่มคนมากมายมาช่วยเหลือ จึงพยายาม
เรียนรู้ในการเรียกร้องสิทธิทางวัฒนธรรม เพื่อไม่ให้ลูกหลานต้องได้รับชะตากรรมแบบรุ่นตัวเอง *“สักวันเราจะมียุค
ต้นไม้สักต้นเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของพวกเราให้คงอยู่”*

ผู้แทนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระนอง ให้ข้อมูลเกาะช้าง เกาะพยาม เกาะเหลา มีการ
ประสานงาน ร่วมมือกันทำงานอย่างดี มอแกนยังใช้วิถีชีวิตดั้งเดิม มีภาษามอแกนเป็นของตนเอง ผู้แทนจาก
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ ให้กำลังใจและแสดงความเห็นว่ามีคุณค่าและมีประสบการณ์ทำงาน
ร่วมกับชาวเลในจังหวัดกระบี่และแถบอันดามัน ได้รับชมสื่อภาพยนตร์แล้วรู้สึกขอบคุณทีมงานที่ได้ถ่ายทอด
เรื่องราวของพี่น้องมอแกนออกมาได้อย่างดี การตามหาเรือกำบังของงูก การล้มต้นไม้สักต้นแล้วต่อชีวิตให้กับพี่
น้องชาวเลทุกพื้นที่ทุกชุมชนคิดว่าเป็นเรื่องที่มีคุณค่าและมีความเป็นไปได้ หากพี่น้องชาวเลร่วมมือร่วมใจกัน ร่วมกับ
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด และอยากให้มีการนำภาพยนตร์เรื่องนี้ไปฉาย
ให้กับพี่น้องทั่วประเทศได้รับชมสาระประโยชน์ต่างๆ

สำหรับความคาดหวังของผู้กำกับและงูกที่มีต่อภาพยนตร์เรื่องนี้ คุณรุณาร์ ได้แสดงความเห็นว่า สิ่ง
ที่คาดหวังคืออยากให้เห็นวิธีการสร้างเรือกำบัง ภูมิปัญญาวัฒนธรรมการสร้างเรือกำบังของมอแกนที่มีคุณค่า
และหลังจากการรณรงค์แล้วหากมีการอนุญาตให้ตัดไม้ คงมีภาพยนตร์เรื่องการสร้างเรือให้เห็น อ.ดร.นฤมล เสริม
ข้อมูลว่าการสร้างเรือไม่ควรจะจำกัดที่เรือกำบังของมอแกน ควรจะมีการรื้อฟื้นการสร้างเรือปราศของชาวอุรัก

ลาไว้อยู่ และเรือเล็กๆ ที่ใช้หาปลาของชาวมอแกน เพราะทั้งสามกลุ่มมีภูมิปัญญาในการสร้างเรือที่ไม่ใช่ตะปู ขณะที่ชาวมอแกนยังมีช่างในการสร้างเรือ แต่ช่างของชาวอุรักลาไวยู่กับช่างมอแกนแทบจะหาไม่ได้

ดร.ปรีดา เณลิมเฒ่า กอนันตกุล กล่าวว่าหลังจากได้ชมภาพยนตร์ที่สวยงามชุดนี้แล้ว ชื่นชมผู้กำกับที่ใส่ใจต่อประเด็นสำคัญที่แสดงถึงความเคารพชนเผ่าพื้นเมืองหลายๆ กลุ่มและให้โอกาสกลุ่มคนเหล่านี้ในการแสดงตัวตน ดร.ปรีดา มีคำถามถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับมติ ครม.เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชาวเล และกะเหรี่ยง ซึ่งมีการเสนอพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อเป็นพื้นที่ให้ชนพื้นเมืองดำรงชีวิตอยู่ได้และสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของเขา ไม่เป็นเพียงมรดกของชนกลุ่มนั้น แต่ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรในปัจจุบันที่มนุษย์ทุกคนจะได้รับประโยชน์ด้วย จึงอยากทราบการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและความคืบหน้าที่จะมีพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษให้ชาวเลทั้งสามกลุ่มได้สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

อ.ดร.นฤมลให้ข้อมูล ว่า ดร. ปรีดาเป็นอดีตผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ และเป็นผู้ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดมติ ครม. 2 มิถุนายน 2553 หน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานได้ดำเนินการตาม มติ ครม. มีความสนใจและผลักดันในเรื่องวิถีชีวิตการทำมาหากินมากขึ้น คุณวิทวัสให้ข้อมูลเรื่องการพูดคุยกติกากการทำมาหากินในพื้นที่คุ้มครอง โดยเฉพาะแนวนโยบายและการออกบัตรประมงให้ชาวเลที่ใช้เครื่องมือประมงแบบดั้งเดิม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรวมถึงอนุกรรมการชุดต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา เช่น คณะกรรมการระดับนโยบายเรื่องการแก้ไขปัญหาพื้นที่ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน นอกจากนี้ยังมีการขับเคลื่อนระดับปฏิบัติแต่ละพื้นที่ แต่ละอำเภอที่หน่วยงานรัฐจะต้องนำไปปฏิบัติต่อ เรื่องเขตวัฒนธรรมพิเศษมีการพูดคุยเรื่องที่อยู่อาศัย แหล่งทำมาหากิน ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนปรนให้ชาวเลสามารถใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเลร่วมกับพี่น้องในท้องถิ่น ให้เท่าเทียมกัน เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ ใช้กติกาเดียวกันสำหรับพี่น้องท้องถิ่นและชาวเล การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิต การจัดการทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ทุกจังหวัดกำลังดำเนินการอยู่ มียุทธศาสตร์และแผนงาน ขณะที่ยุทธศาสตร์ของชาวเลในจังหวัดอันดามันก็มีการวางแผนจะยกระดับการดำเนินงานในปีหน้า โดยต้องขอความอนุเคราะห์ ความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรและภาคีเครือข่าย

อ.ดร.นฤมล เสริมข้อมูลว่า มติ ครม.มีความเคลื่อนไหวไม่เพียงเฉพาะหน่วยงานรัฐ แต่ชุมชนก็มีความกระตือรือร้นลุกขึ้นมาทำข้อมูลเอง เช่น ที่ทับตะวันหรือบางสัก จ.พังงา นอกจากนั้นก็มีความร่วมมือข้ามภาคส่วน เช่น ชุมชนราไวย์ จ.ภูเก็ต มีความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนไท กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) และกรมศิลปากรในการขุดค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือชุมชนเกาะหลีเป๊ะ จ.สตูล มีทีมวิจัยมานุษยวิทยาเดินดินเก็บข้อมูลแผนผังเครือญาติ ปฏิทินชุมชน ฯลฯ มาเรียงร้อยข้อมูลเพื่อแสดงประวัติความเป็นมา

คุณจ้าว กล้าทะเล กล่าวว่า “เรื่องมอแกน ยังมีความหวังอยู่ อยากให้ลูกหลานได้เห็นการสร้างเรือเก่าบางสมัยก่อนที่ไม่ใช่ตะปูสักตัว ใช้หวายและไม้ระกำ เรือเก่าบางแบบนี้ไม่จม” เดิมทีไม่มีพรมแดนมาขวางกั้นการเดินทางสำหรับชาวเล พูดภาษาเดียวกัน เป็นญาติกัน มีการเดินทางไปมาหาสู่กัน แม้แต่ชาวเลมอแกน มอแกนอุรักลาไวยู่เมื่อได้ดูภาพยนตร์นี้ก็เข้าใจเพราะมีหัวใจเดียวกัน ขณะนี้คุณจ้าวก็ยังไม่มีบัตรประชาชน มีเพียงบัตร “เลขศูนย์” หรือบัตรบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนฯ คุณจूरีย์ กล้าทะเล อยากให้คุณจ้าวได้บัตรประชาชน และอยากได้ไม้มาทำเรือเพื่อให้เกิดการสืบทอดให้เด็กรุ่นหลังได้เห็นเรือเก่าบาง

คุณวิลาสิณี กล้าทะเล (ครูแดง) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมอแกนเกาะสุรินทร์ให้ความเห็นว่าแม่ไม่มีไม้มาทำเรือก่าบาง แต่ก็ยังมีการสืบทอดผ่านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำเรือก่าบางจำลอง เพื่อให้เด็กได้รู้จักเรือก่าบางที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษว่ามีขั้นตอนวิธีการทำอะไร นอกจากนี้ศิลปะวัฒนธรรม ดนตรี การรำ ฯลฯ รวมทั้งเรื่องธรรมชาติเช่น สัตว์ทะเล ปะการัง ฯลฯ ก็ต้องให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้ เพราะโลกสมัยใหม่เข้ามา เด็กๆ ก็มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสต่างๆ ครูแดงเองจะเป็นแรงผลักดันที่ช่วยให้มีการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี องค์กรลักษณะของมอแกนไว้

คุณตะวัน กล้าทะเล กล่าวว่ามอแกนไม่มีความกังวล แต่มีความกลัว กลัวอนาคตข้างหน้า กลัวเรือก่าบางมอแกนจะสูญหาย ไม่มีให้ลูกหลานได้เห็น คนสืบทอด คนทำก็กำลังจะหมดไป เมื่อถึงวันนั้น แม่ได้ไม้มาก็ไม่มีประโยชน์ จึงต้องช่วยกันตั้งแต่ตอนนี้ที่ยังมีคนทำเรือได้อยู่

คุณธนิต น้อยสุขล มองว่าตัวเองมีวิถีชีวิตคล้ายมอแกน เพราะเกิดบนเกาะ พ่อแม่มีอาชีพหาปลา ตัวเองมีโอกาสดีกว่าที่เป็นคนไทยมีบัตรประชาชน แต่ก่อนก็ยังไม่รู้จักมอแกน เมื่อเดินทางไปเกาะกับคุณอรุณาร์จึงได้รู้จักคุณธนิตมองว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือมอแกน ไม่มีใครต่ำกว่าใคร อ.ดร.นฤมล เสริมว่าคำว่าชาวเลในบางที่ก็มีมิติในแง่ลบ แต่ในหลายพื้นที่ เช่น ที่เกาะลันตา มีชุมชนชาวจีน ชาวมุสลิม ชาวไทย และชาวเลที่อยู่กันอย่างกลมกลืน ทัศนคติและมุมมองต่อกันและกันขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่

คุณสุริยันต์ กล้าทะเล กล่าวถึงเรื่องการหาไม้ทำเรือ ว่าเป็นความคิดและความฝันของพ่อ ตนเองเป็นเพียงผู้สานต่อ ฝันของพ่อจะเป็นจริงหรือไม่ต้องดูอนาคตต่อไป

ผู้ชมร่วมแสดงความคิดเห็น ให้กำลังใจต่อการเรียกร้องสิทธิของมอแกนที่กำลังต่อสู้กันอยู่ หากไม่ผิดหรือขัดต่อกฎหมายส่วนรวม สามารถทำได้เต็มที่ และการกระทำการใดๆ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความยุติธรรม จึงจะสำเร็จผล โดยความร่วมมือของอาจารย์ บุคลากร และชนเผ่าต่างๆ ผู้ชมที่เป็นช่างภาพอิสระก็ชื่นชมภาพยนตร์เรื่องนี้ และถามว่ามีโอกาสที่จะนำไปฉายในชุมชนชาวเลอื่นๆ ในพื้นที่อันดามันหรือไม่ ซึ่งการฉายภาพยนตร์น่าจะแสดงผลตอบรับดีจากกลุ่มเยาวชนที่เกิดไม่ทันยุคสมัยนั้น ซึ่งคุณอรุณาร์ก็ยินดีเป็นอย่างยิ่งหากจะมีการนำภาพยนตร์ไปฉายตามชุมชนชาวเล ผู้ชมบางท่านเสนอให้นำภาพยนตร์นี้ไปเสนอต่อสื่อโทรทัศน์ต่างๆ เช่น ไทยพีบีเอส ซึ่งเน้นการทำงานด้านชุมชนอยู่แล้ว และหากต้องการเครือข่ายเพิ่มควรมีการเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมเสนอข่าว หรือใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียต่างๆ ผู้ชมได้กล่าวขอบคุณศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ที่ช่วยสร้างการเรียนรู้ ทำให้รู้จักกลุ่มมอแกน

อ.ดร.นฤมล กล่าวสรุปว่างานวันนี้ประสบความสำเร็จได้ ส่วนหนึ่งเกิดจากพลังของมานุษยวิทยาที่ศนาเอาสิ่งมองเห็นได้ด้วยตา รู้สึกได้ด้วยใจ เอามาฉายให้เราได้สัมผัส คุณอรุณาร์ กล่าวปิดท้ายว่ามีความยินดีหากสื่อทีวีในประเทศไทยต้องการนำภาพยนตร์เรื่องนี้ไปฉาย ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับหลายรางวัล รวมทั้งรางวัลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในงานประกวดภาพยนตร์ Blue Ocean Film Festival ที่ฟลอริดา ภาพยนตร์นี้จึงไม่เพียงแค่เสริมสำนึกด้านวัฒนธรรม แต่มีมิติด้านสิ่งแวดล้อมด้วย จึงต้องขอบคุณนักแสดงทุกท่าน ทีมผู้กำกับ ผู้ติดตาม และผู้ชมทุกท่านที่ให้กำลังใจ โอกาสต่อไปคงได้เห็นรูปแบบของมานุษยวิทยาที่ช่วยสร้างสำนึกสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการรื้อฟื้นวัฒนธรรม หวังว่าทุกท่านคงติดตามความคืบหน้าและให้กำลังใจในการฟื้นฟูวัฒนธรรมกันต่อไป

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างเอกสารประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์

ขอเชิญร่วมเสวนาและชมภาพยนตร์สารคดีชาติพันธุ์มอแกน เรื่อง

“No word for worry,”
ภาพยนตร์เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรมมอแกน

เมื่อแก๊ง
ชีวิตที่ไม่มีคำอ่ากั้ง๑๑

ร่วมเสวนาในหัวข้อ บทบาทของ “มานุษยวิทยาทัศน์นา” (Visual Anthropology) กับการสะท้อนสถานการณ์ของชุมชนพื้นเมือง

โดย Runar Jarle Wiik ผู้กำกับภาพยนตร์ชาวนอร์เวย์ และตัวแทนชาวมอแกนจาก จ.พังงา

25 / 03 / 58

๑๕.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม ติดต่อ 02-8809429 ต่อ 3810

ภาคผนวก ข

ภาพบรรยากาศภายในงาน

ภาคผนวก ค

กิจกรรมอื่นๆ ภายในงาน

- 1) การแสดงนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับชาวเลในประเทศไทย – โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำเอานิทรรศการเคลื่อนที่ จำนวน 5 แผ่น มาจัดแสดง บริเวณทางเข้าหอประชุมใหญ่ ชั้น 4 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชาวเลสามกลุ่มในประเทศไทยแก่ผู้สนใจ

- 2) การแจกเอกสาร “ชีวิตพวกเราชาวทะเล” ให้กับผู้ร่วมงาน - ผู้เข้าร่วมงานทุกท่านที่ได้ลงทะเบียนบริเวณหน้างานได้รับหนังสือ “ชีวิตพวกเราชาวทะเล” ซึ่งเป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวเล หนึ่งในผลงานจากโครงการนำร่องอันดามัน จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2556 (72 หน้า มีภาพวาดลายเส้นประกอบ) โดยการสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรม และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

